

Cliëntparticipatie in de jeugdhulp

Eerst relatie, dan participatie

Integrale Jeugdhulp In de zorg- en welzijnssector is al enige tijd een omwenteling aan de gang. Patiënten en cliënten krijgen meer inspraak. Een participatieve basis-houding van de hulpverlener wordt steeds belangrijker. *Weliswaar* nam een kijkje bij vzw Jong in Gent, dat jongeren uit aandachtswijken een fijne vrije tijd wil bezorgen.

Tekst Stefanie Van den Broeck | Foto's Bob Van Mol

Het is *girls only* in Het Meisjeshuis. “Da’s leuker zo. We kunnen rustig spelen en amuseren ons prima.” Voor de meisjes van de Brugse Poort – een van de bekendste ‘aandachtswijken’ van Gent – is Het Meisjeshuis een rustige haven. Vandaag zitten ze in kleine groepjes collages te maken die illustreren wat ze later willen worden. Samen met de begeleiders stellen ze daarna hun toekomstdromen voor. Een verdieping hoger worden die dromen waargemaakt: oudere meisjes krijgen er studiecoaching. Maar er zijn ook kookworkshops, uitstapjes naar theater, sportactiviteiten en babbela-vondjes. Vroeger besliste een maandelijks meisjes-raad over de activiteiten, maar tegenwoordig ge-

“Er wordt niet genoeg geluisterd naar de verzuchtingen van de jongeren zelf.”

ze in kleine groepjes collages te maken die illustreren wat ze later willen worden. Samen met de begeleiders stellen ze daarna hun

toekomstdromen voor. Een verdieping hoger worden die dromen waargemaakt: oudere meisjes krijgen er studiecoaching. Maar er zijn ook kookworkshops, uitstapjes naar theater, sportactiviteiten en babbela-vondjes. Vroeger besliste een maandelijks meisjes-raad over de activiteiten, maar tegenwoordig ge-

beurt dat spontaan. De kinderen gooien hun ideeën in de groep en de begeleiders proberen er rekening mee te houden. Dat heet participatie.

Zo ook enkele straten verderop, in jeugdhuis De Kaarderij. Hier gaat het er heviger aan toe, want deze plek, met een playstation, tafelvoetbal en sportzaal, trekt nu eenmaal vooral jongens aan. Als we binnenkomen in de cafetaria horen we het gejoel en geroep van een 6-tal jongens rond de televisie. Vrijwilliger Abdel probeert hen te kalmeren en richt zich dan tot ons: “Ze durven de boel op stelten te zetten en dan krijgen ze een stevige waarschuwing. Maar de volgende keer praten we daarover en dan komt het meestal goed.” Er gelden duidelijke regels, maar de jongens kunnen hun zegje doen. Ze mogen zelf met vrienden een voetbalploeg oprichten, de zaal gebruiken en af en toe wordt er een uitstap georganiseerd volgens hun suggesties.

VERTROUWEN WINNEN

De 2 jeugdhuisen zijn maar enkele van de organisaties die onder vzw Jong vallen. Beleidsmedewerker Jan Naert legt uit waarom er een grote nood is aan zo’n initiatieven. “Met vzw Jong zorgen wij ervoor dat jongeren uit de Gentse aandachtswijken, zoals de Brugse Poort, een fijne vrije tijd kunnen beleven. Dat is niet altijd vanzelfsprekend, want er zijn niet zoveel sport- en hobbyclubs in de buurt. Die vind je wel in het historische centrum van Gent en in de gegoede buitenwijken, zoals Drongen, maar niet in Ledeberg of aan het Rabot. Bovendien zijn die clubs vaak te duur of zijn de drempels te hoog voor onze jongeren. Zo eisen ze een gedrag dat onze jongeren niet altijd willen of kunnen volgen. Sterker nog, veel clubs staan niet zo open voor hen, er is nog altijd discriminatie.” Doordat ze zo vaak op drempels stoten, op school, in de sportclub of in het uitgaansleven zijn veel van die ‘aandachtsjongeren’ hun vertrouwen in het

Jan Naert, vzw Jong: “Doordat ze zo vaak op drempels stoten, op school, in de sportclub of in het uitgaansleven zijn veel van die ‘aandachtsjongeren’ hun vertrouwen in het systeem kwijt.”

Vzw Jong zorgt ervoor dat jongeren uit de Gentse aandachtswijken een fijne vrije tijd kunnen beleven.

systeem kwijt, aldus Naert. “Daar ligt een grote uitdaging voor jeugdwerkers. Wij zijn tenslotte ook een beetje vertegenwoordigers van dat systeem, al zien die jongeren wel dat ook wij er kritisch tegenover staan. Toch moeten we hun geschonden vertrouwen proberen te winnen. Pas als er een relatie is, kunnen we met participatie beginnen. Dat is bij jeugdwerk natuurlijk onmisbaar. We zijn een open huis waar de jongeren vrij binnen- en buitenlopen. Als we niet luisteren naar wat zij willen, kunnen we hen niet bereiken. Luisteren en inspraak geven moet een deel zijn van de basishouding van jeugdwerkers. Maar die inspraak moet er zijn op hun niveau. Je moet een 4-jarige geen inspraak geven over de aankoop van sportartikelen, maar je kan wel luisteren naar de ideeën van dat kind.”

LOG SYSTEEM

Binnen vzw Jong en heel wat andere organisaties bestaat wel degelijk participatie. Maar hebben jongeren ook inspraak wanneer er beslissingen vallen op een hoger niveau? Ook daar probeert Jan Naert zijn steentje bij te dragen. Hij vertegen-

woordigt de jongeren in een zogenaamde ‘regionale stuurgroep’ van de integrale jeugdzorg. Daarin zitten professionals uit de verschillende sectoren van de jeugdzorg, zoals Kind en Gezin, CLB’s en gehandicaptenzorg. Naert verdedigt er de belangen van kinderen die (nog) niet in de jeugdzorg zitten, maar wel vragen of problemen hebben. Door zijn contacten met jongeren en hun rechtstreekse begeleiders, weet hij wat er bij hen leeft en wat hun grootste bekommernissen zijn.

“Het beroerde van ons systeem is net dat die jongeren eerst iets moeten mispeuteren, voordat ze in de jeugdzorg terecht kunnen. Terwijl ze al jaren voordien schreeuwden om hulp.” Maar het frustreert Jan Naert, en met hem veel andere vertegenwoordigers van jongeren dat er zo weinig verandert, ondanks alle adviezen en vergaderingen. “Het is een log systeem en we hebben weinig slagkracht. Er wordt niet genoeg geluisterd naar de verzuchtingen van de jongeren zelf. We hebben al verschillende adviezen geformuleerd, maar die liggen te wachten onder het stof. En voor onze jongeren verandert er bijna niets.”

JONGERE EN OUDERS ALS GESPREKSPARTNERS

Sinds 2005 zijn in de 6 regio's van de integrale jeugdhulp regionale stuurgroepen actief. Zij tekenen mee het beleid van Integrale Jeugdhulp uit. Naast deskundigen uit de verschillende sectoren, nemen ook vertegenwoordigers van ouders en jongeren deel. Om die cliëntvertegenwoordigers te ondersteunen zijn er participatiestructuren opgericht, waaraan jongeren, ouders en professionals die met cliënten werken deelnemen. Dit moet ervoor zorgen dat de stem van jongeren en hun ouders structureel in het beleid over de jeugdhulp wordt meegenomen.

Een recente studie van het kenniscentrum Welzijn, Volksgezondheid en Gezin beschrijft hoe de regio's cliëntparticipatie sinds 2005 hebben ingevuld en maakt een evaluatie van dit groeiproces. Uit de studie blijkt dat vooral geïnvesteerd werd in de oprichting van participatiestructuren, zoals reflectiegroepen, en in het ontwikkelen van een visie op cliëntparticipatie. In de participatiestructuren dachten jongeren en ouders na over de randvoorwaarden om te participeren aan het beleid of werden adviezen voor de jeugdhulp gefor-

muleerd. Toch kan aan de participatie van jongeren en hun ouders aan het beleid nog gesleuteld worden. De vertegenwoordigers van de jongeren zijn immers niet altijd tevreden met hun participatie en meerderen zijn ook afgehaakt.

Jean-Pierre Vanhee, projectleider Integrale Jeugdhulp: "Sommige vertegenwoordigers raken gedemotiveerd omdat ze te weinig kunnen wegen op het beleid en omdat ze te weinig concrete veranderingen zien in de jeugdhulp zelf. Maar die zijn er wel, we moeten ze alleen duidelijker tonen. En we moeten hen voldoende ruimte geven om zelf thema's op de agenda te zetten, ook al passen die soms totaal niet in onze concepten. We moeten 'out of the box' denken. Zo kunnen we de vertegenwoordigers toch aan boord houden, want ze zijn een belangrijke bron van informatie en kennis. Dankzij hen kennen we de belangrijkste bekommernissen van ouders en jongeren. Vaak hebben die het gevoel dat er te weinig naar hun problemen wordt geluisterd of klagen ze over 'moeilijk taalgebruik'. Ze begrijpen ook niet altijd de precieze aanpak van hulpverleners. Die moeten goed beseffen dat ze met een kwetsbare groep te maken hebben. En ze moeten streven naar echte gelijkwaardigheid tussen henzelf en de cliënten."

Die gelijkwaardigheid is volgens onderzoeker Valérie Carrette een basisprincipe om met cliënten tot een echte dialoog over de jeugdhulp te komen. Dit vraagt van het beleid dat het open staat om samen met cliënten en hulpverleners, vanuit verschillende referentiekaders en ervaringen, na te denken over de jeugdhulp en uit te zoeken hoe de jeugdhulp beter kan. Het zoeken naar de essentiële opdracht van de jeugdhulp is voor jongeren en ouders belangrijk. Cliëntvertegenwoordigers in de studie zeggen daarover: "Rond hetzelfde thema zijn er dikwijls verschillende ervaringen. Toch komen we tot de essentie omdat het echt gaat over de mensen, de cliënten. Ik ben blij dat er ouders aan tafel zitten. Dat leren we ook aan elkaar, dat we moeten focussen op wat écht belangrijk is." Dit vraagt volgens Carrette een bereidheid van het beleid om de verscheidenheid aan ideeën, meningen, ervaringen met elkaar te confronteren. Het beleid moet ook durven twijfelen, zichzelf in vraag stellen en kwetsbaarheid toelaten om in dialoog een jeugdhulp te creëren die beter bijdraagt tot het welzijn van cliënten.

- ▶ www.kenniscentrumwvg.be
- ▶ *Het verslagboek van de studiedag over structurele cliëntparticipatie, waarop de resultaten van het onderzoek van het Kenniscentrum werden voorgesteld, is verkrijgbaar bij veerle.hendrickx@wvg.vlaanderen.be of op www.jeugdhulp.vlaanderen.be*

Jean-Pierre Vanhee, IJH: "We moeten 'out of the box' denken. Zo houden we de vertegenwoordigers van de jongeren aan boord, want ze zijn een belangrijke bron van informatie en kennis."

- ▶ www.vzwjong.be
- ▶ *Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum*